ENAD ONLINE
EĞİTİMDE NİTEL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
Journal of Qualitative Research in Education

Volume 4 / Issue 3, 2016

Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - ENAD
Journal of Qualitative Research in Education - JOQRE

Alt Sosyoekonomik Düzey Bir Ailede Yetişen Çocukların Akademik Başarıları İle Yılmazlıkları Arasındaki İlişki: Bir Vaka İncelemesi

The Relationship between Academic Achievement and Resilience of Children Raised in A Low Socio-Economic Level Family: A Case Study

Demet Seban*
Berna Perdeci

To cite this article/Atıf için:
Seban, D., & Perdeci, B. (2016). Alt sosyoekonomik düzey bir ailede yetişen çocukların akademik başarıları ile yılmazlıkları arasındaki ilişki: Bir vaka incelemesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education, 4(3),* 106-126. [Online]: http://www.enadonline.com, DOI :10.14689/issn.2148-2624.1.4c3s6m

Öz. Bu vaka incelemesinin amacı sosyoekonomik dezavantaja sahip bir ailede yetişen kardeşlerin akademik başarıları ve yılmazlıkları arasındaki ilişkinin kardeşlerin görüşleri doğrultusunda incelenmesidir. Bir ailenin sahip olduğu çok düşük gelir, köyün dışında izole bir hayat, elektrik, su, ulaşım gibi temel ihtiyaçlardan yoksunluk gibi ciddi risk faktörlerine rağmen kardeşlerin okulda çok başarılı olması bu araştırmayı özel kılan en önemli sebeptir. Veriler üç kız kardeşten ikisi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşme verileri, yılmazlık kuramı çerçevesinde, bireysel özellikler, aile ve çevre boyutları dikkate alınarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre risk altında olan kardeşler başarılarının altında daha çok bireysel ve aile ile ilgili etmenlerin yattığını düşünmektedirler. Kardeşlerin yaşadığı çevrenin, okula karşı olan tutumlarının ve öğretmenlerinin bazı özelliklerinin de okulda başarılı olmalarını olumlu etkilediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Akademik başarı, Alt sosyoekonomik düzey, Yılmazlık, Vaka incelemesi

Abstract. The purpose of this case study was to identify the reasons for resilience leading to academic success from the perspective of two sisters who are socioeconomically at-risk. Despite the risk factors including very limited income, lack of a network and main recourses (electricity, water, transportation, etc.), three siblings in one family were found to be very successful in school. Data were collected from two siblings through in depth interviews. This case study, framed in resilience theory, examined the effect of individual attributes, family factors and environmental (school, teacher, social relations, etc.) factors on students' academic achievement. Results revealed that individual characteristics and the family factors were the most contributing factors. The physical environment, attitudes toward school and the teachers' characteristics also had positive effect in encouraging them to achieve in school.

Keywords: Academic achievement, Low socioeconomic status, Resilience, Case study

* *Sorumlu Yazar:* Doç. Dr. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğiitm Bölümü, Antalya, dseban@gmail.com

Giriş

Öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen faktörler eğitim araştırmalarında ısrarla üzerinde durulan alanlardan biridir. Öğrenci başarısını olumsuz etkileyen faktörler risk faktörleri olarak ele alınmaktadır. Sosyal ve ekonomik olarak sınırlılıkları bulunan ve akademik olarak başarısız olma riski taşıyan çocuklar ise risk altında bulunan çocuklar olarak adlandırılmaktadırlar (Bulger ve Watson, 2006; Lauer ve diğ., 2006). Risk altında olan çocuklar sürekli olarak düşük akademik performans sergilemekte, sosyal olarak okula adapte olmakta zorlanmakta ve genellikle de okulu bırakma veya okuldan atılma tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır.

Risk olarak düşünülen faktörler farklı biçimlerde sınıflandırılmakta, önemi ve etkisi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda yeni risk faktörleri de belirlenmektedir (Bulger ve Watson, 2006). Sosyoekonomik olarak düşük gelirli olma, aile ile ilgili olumsuz faktörler (boşanma, şiddet vb.), sosyal çevre (suç oranı yüksek olan veya çok fakir ailelerin yaşadığı yerleşim yerleri), kaynak yetersizliği, göçmen ya da azınlık olma durumları potansiyel risk faktörleri olarak ele alınmaktadır. Ayrıca özel gereksinimli olma, sınıf tekrarı yapma, düşük dil becerileri, anne ve baba ile birlikte yaşamama, çocuğa bakan yasal sorumlunun işsiz olması da risk faktörleri olarak belirlenmiştir (Gizir, 2007; Zolkoski ve Bullock, 2012). Goodlad (2004) öğrencinin başarı ve performansında aile çevresinin ve sosyoekonomik statünün önemli bir rol oynadığını vurgulamıştır.

Sosyoekonomik düzey (SED) akademik başarıyı yordayan en önemli değişkenlerden birisi olarak kabul edilmektedir (Catterall, Dumais ve Hampden-Thompson, 2012; Taylor, 2005). SED birçok biçimlerde tanımlanmaktadır (Sirin, 2005). Genel olarak öğrencinin bulunduğu sosyal sınıf önemli olmakla birlikte; ailelerin sahip olduğu gelir, eğitim, meslek statüsü ve sahip olduğu kaynaklar SED'in belirleyici boyutları olarak değerlendirilmektedir (Bradley ve Corwyn, 2002; Şengönül, 2013; Sirin 2005).

Ailenin gelir düzeyi SED'i belirleyen en önemli faktördür. Bu faktör öğrencinin sahip olduğu sosyal ve ekonomik kaynağın en önemli belirleyicilerindendir. Ayrıca bireylerin fiziksel, entelektüel, psikolojik ve duygusal olarak iyi bulunuşluklarını etkilemektedir. Ekonomik olarak iyi durumda olan aileler çocuklarına daha fazla yatırım yapabilmekte ve onların başarılı ve sağlıklı olma şanslarını artırabilmektedir (Conger ve Dogan, 2007). Duncan ve Magnuson (2005) yüksek gelirli olmanın başarıyı artırmadığını vurgulamakla birlikte yüksek gelirin çocukların gelişimine katkıda bulunacak daha iyi bakım, zengin öğrenme ortamları, iyi bir sosyal çevre ve okul gibi fırsatları elde etmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Ebeveynlerin eğitim düzeyleri ve meslekleri onların gelir düzeylerini ve içinde bulundukları sosyal statülerini etkilemektedir. Bu durum çocuklarına yaptıkları yatırımın içeriğini, çocuk yetiştirme ve sosyalleştirme biçimlerini belirlediği için çocuklarının akademik başarılarını yükseltmektedir (Chevalier ve Lanot, 2002; Hanushek ve Luque, 2003; Şengönül, 2013). Son olarak, sahip olunan kaynaklar (çalışma odası, bilgisayar, kitaplar, okul sonrası ek hizmete ulaşılabilirlik, vb) her ne kadar diğer faktörler kadar ele alınmasa da öğrencinin SED'ini belirlemede kullanılan değişkenler arasındadır (Sirin 2005).

Sosyoekonomik olarak dezavantajlı çocukların akademik başarısının akranlarına göre daha düşük olduğunu bulgulayan birçok araştırma bulunmaktadır (Sirin, 2005; White, 1982). Bununla birlikte aradaki fark özelikle yoksul olan öğrenciler aleyhine artarak ileriki yıllarda devam etmektedir (Caro, McDonald, ve Willms, 2009; Gutman, Sameroff, ve Cole, 2003; Pungello, Kupersmidt, Burchinal, ve Patterson, 1996). Bu çocuklar genel olarak düşük performans sergilemelerinin yanı sıra standart testlerde de başarısız olmaktadır. Bu sebeplerden dolayı ilerleyen yıllarda okulu bırakmakta ya da

herhangi bir yükseköğrenim kurumuna devam etmemektedirler (Duncan, Yeung, Brooks-Gunn, ve Smith, 1998; Evans, 2004; McLoyd, 1998; Suh ve Suh, 2007).

Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan ve tüm olumsuz koşullara rağmen yüksek akademik başarı gösteren ve yaşamlarındaki bu olumsuz koşullarla baş etme becerisi geliştiren öğrencilerde vardır (Condly, 2006). Alan yazında zor durumlarla baş etme yeteneği yılmazlık (*resilience*) olarak tanımlanmaktadır (Brooks, 2006; Fergus ve Zimmerman, 2005; Masten, 2001). Bazı öğrencilerin diğerlerine kıyasla neden daha yılmayan öğrenciler olduğunu inceleyen araştırmalar, düşük SED'e sahip öğrencilerin akademik başarılarını artırmak için neler yapılması gerektiği ile ilgili önemli ipuçları sunmaktadır.

Düşük gelirli ailelerde yetişen çocukların okul başarısını etkileyen faktörler tam olarak bilinmemekle birlikte bu öğrencilerin akademik performansını olumlu etkileyen yılmazlığın altında yatan sebepler ile ilgili birçok sonuç bulunmaktadır. Fergus ve Zimmerman (2005) yılmazlığın altında koruyucu ve teşvik edici faktörlerin yattığını belirtmiştir. Bu faktörler farklı kategoriler altında sınıflandırılabilmektedir. İçsel ve dışsal olarak ikiye ayrıldığı gibi (Gizir ve Aydın, 2009); bireysel, ailevi ve sosyal/çevresel olarak da sınıflama yapılmaktadır (Werner, 2005). Bazı araştırmacıların sonuçlarına göre bireysel ve aile faktörlerine ek olarak birçok farklı değişkenden (zamanın iyi kullanımı, okul, dini inanç, öz-yeterlik, amaç, sosyal beceri, problem çözme becerisi, vb.) bahsedilmiştir (Benard, 1991; Masten, 2009; McMillan ve Reed, 1994; Zolkoski ve Bullock, 2012).

Fındık ve Kavak (2013) Türkiye'deki sosyoekonomik açıdan dezavantajlı 15 yaş grubu öğrencilerinin PISA 2009 sınavında gösterdikleri başarıları değerlendirmiş ve olumsuz koşullara rağmen bu öğrencilerin sınavda başarılı olduğunu vurgulamışlardır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre sınava giren toplam öğrencilerin % 22.4'ü ekonomik olarak dezavantajlı çocuklardır. Bu öğrencilerin % 5.67'si yüksek başarı (6 düzey üzerinden en fazla 3 -%77- ve 4 -%23- alan öğrenciler) göstermiştir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha fazla başarılıdır. Engin-Demir (2009) gecekondu bölgesinde yaşayan fakir öğrencilerin başarısını etkileyen faktörler (aile, okul ve bireysel) ile ilgili yaptığı araştırmasında öğrencilerin bireysel özelliklerinin akademik başarıyı açıklayan en önemli faktör olduğunu, aile ve okul özelliklerinin daha az etkili olduğunu bulmuştur. Gizir ve Aydın (2009) akademik başarıları yüksek yoksul çocukların akademik yılmazlığını etkileyen koruyucu faktörleri araştırmışlardır. Dışsal faktörler olarak ailenin yüksek beklentileri, olumlu okul ve arkadaşlık ilişkileri öğrencilerin akademik yılmazlığına katkıda bulunurken; öğrencilerin kişisel yeterlikleri hakkındaki olumlu algıları, eğitim beklentileri, iç denetim becerileri, empati yapma ve umutlu olma duyuşsal özellikleri içsel faktörler olarak katkıda bulunmuştur. Bununla birlikle sevecenlik, akran grubundaki yüksek beklenti ve problem çözme becerisinin akademik yılmazlığı olumsuz etkilediği bulgulanmıştır.

Koruyucu faktörlerin bilinmesi, bu faktörlerin yılmazlıkla ilişkisi ve yılmazlığa katkısının araştırılması yılmazlığın geliştirilmesinde çok önemlidir. Erken müdahale hizmetleri özellikle sosyoekonomik olarak risk altında bulunan 0-8 yaş arasındaki çocuklara destek hizmetleri sunarak, riskin onların başarıları üzerindeki etkisini en aza indirmeye çalışmaktadır. Böylelikle öğrencilerin sonraki öğrenme yaşantıları kolaylaşmaktadır (Erdil, 2010). Yoksulluğun gençlerin akademik başarılarına etkisi Türkiye de yeterince araştırılmamıştır (Gizir ve Aydın, 2009). 2012 yılında TÜİK tarafından yapılan "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması" sonuçlarına göre 0-17 yaşta en az bir bireyin olduğu başka kişi (komşu, akraba, vb), kurum veya kuruluşlardan (sosyal yardım vakıfları vb.) geçimine etki edecek düzeyde yardım alan hane oranı %13'tür. 18 yaşından küçük çocukların yaklaşık %32'si yoksulluk riski altındadır (TUİK, 2013). Özellikle daha büyük yaş grupları ile yapılan çalışmalar risk altındaki gençlere müdahale çabalarını planlama ve organize etmede yardımcı olacaktır.

Risk altındaki çocukların akademik başarıları ve yılmazlığa ilişkin belirtilenler ışığında, bu çalışmada *"düşük sosyoekonomik düzey olarak tanımlanabilecek bir ailedeki yüksek akademik başarıya sahip olan kardeşlerin yılmazlıklarını etkileyen faktörler nelerdir?"* sorusuna yanıt aranmıştır. Bu araştırmanın soruları:

- Katılımcılar hangi faktörlerin akademik başarılarına katkıda bulunduğunu düşünmektedirler?
- Katılımcıların yılmazlıklarına etki eden en önemli faktörler nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Nitel araştırma yöntemleri bir olgu hakkında daha derin ve bütüncül bilgi sağlamaktadır (Cresswell, 2003). Nitel araştırma yapanlar çalıştıkları konunun doğal ortamlarında derinlemesine araştırma yaparak insanların araştırılan olguya getirdikleri anlamları anlamaya ve yorumlamaya çalışırlar (Denzin ve Lincoln, 1998). Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum/vaka incelemesi kullanılmıştır. Nitel çalışmalardan olan vaka (case) çalışmaları araştırılmak istenen sınırlı bir sistemin, durumun ya da sosyal bir olgunun daha derinlemesine araştırılmasına ve yoğun betimsel tanımının yapılmasına olanak veren çalışmalardır (Merriam, 1998). Vaka incelemeleri özellikle "Varlığın, kişinin, olgunun, yerin karakteristik özellikleri nedir?" sorusuna yanıt aradığı için seçilmiştir (Ary, Jacobs, Razavieh ve Sorensen, 2006).

Ortam ve Katılımcılar

Bu çalışma için seçilen vaka, sahip olduğu özellikler bakımından önemlidir. Bu vaka ile karşılaşma süreci Akdeniz Bölgesi'nde büyükşehir olan bir il merkezine 35 km uzaklıkta, yaklaşık 1200 nüfusa sahip köyün ilköğretim okulunda öğretmenlik yapan bir yüksek lisans öğrencisinin araştırmacıya kardeşlerden söz etmesi ile başlamıştır. Bu kardeşlerin ailesi köyün 5 km dışında 17 yıldır elektrik ve su olmadan bir barakada yaşamaktadır. 5 kişilik aile (anne, üç kardeş ve büyükbaba) 1 odalı evde yaşamlarını sürdürmektedir. Kendi yiyeceklerini ekmekte ve hayvan besleyerek geçimlerini sağlamaktadır. Su ihtiyaçlarını karşılamak için haftada bir köyde yaşayan akrabalarından ödünç aldıkları traktörle depoları için su taşımaktadırlar. Yıllık gelirleri 13 000 Türk Lirasıdır.

Anne ve baba ilkokul mezunudur. Baba çocukların gelişimi olumsuz etkileyeceğini düşünerek köyde yaşamayı tercih etmemiştir. Çobanlık yapan baba bir sene önce vefat etmiş ve kendisine 3 gün sonra ulaşılabilmiştir. Babanın aralarından ayrılmasından sonra anne de aynı yerde yaşamayı tercih etmiş ve "başlarında dursun" diye çok yaşlı babasını yanına almıştır. Çocuklar okula yürüyerek gitmektedir.

Yukarıda bahsedilen tüm olumsuz koşullara rağmen üç kız kardeşten ikisi başarıları ile tüm öğretmenlerin dikkatini çekmiştir. Büyük kardeş okul birincisi ve ortanca kardeş okul ikincisi olmuştur. En büyük kardeş araştırma yapılmadan bir yıl önce, ortanca kardeş ise araştırma yapıldığı yıl %2-3'lük dilime girerek iyi bir fen lisesini yatılı olarak kazanmıştır. Elbette sosyoekonomik düzeyi düşük birçok ailede içinde başarılı çocuklar bulunmaktadır. Bu vakada ise ailenin köyde kendilerine ait yaşayabilecekleri bir evleri ve birçok akrabası bulunmasına rağmen köyden uzak böyle bir yaşamı özellikle tercih etmesi söz konusudur.

Veri Toplama

Bu çalışmada veri toplama yöntemlerinden ve yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacının öğrencilerin yaşadığı yeri tanımlayabilmek için gözlem yapabilmesi ve çocuklarla görüşmeler yürütebilmesi için aile bireylerinden araştırma içeriği açıklanarak sözlü izin alınmıştır. Araştırma öncesinde aile ziyaret edilerek, katılımcılarla mümkün olduğunca sıcak ilişkiler oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca aile bir hafta sonu araştırmacılardan birinin onlarla kalmasına izin vermiştir. Görüşmeler büyük ve ortanca kardeşlerle gerçekleştirilmiştir. En küçük kız kardeş henüz birinci sınıfta olduğu için araştırmaya dâhil edilmemiştir. Görüşme öğrencilerin yaşadıkları evde ve birbirlerinden etkilenmelerini önlemek için ayrı ayrı yapılmıştır. Görüşmeler 2015 yılı Ocak ayı içerisinde yapılmıştır yaklaşık 2 saat sürmüştür. Ses kaydı yapılan görüşmeler daha sonra bilgisayar ortamında çevriyazıya dönüştürülmüştür. Dönüştürülen kayıtlar 12 sayfa ve 351 satır tutmuştur. Görüşmeler esnasında araştırmacı kendi varsayımlarını ve önyargılarını araştırma sürecinde elde edilen verilerden ayrı tutmaya özen göstermiştir.

Görüşme soruları ilgili alan yazında verilen bilgiler rehberliğinde hazırlanmıştır. Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan çocukların başarısı yılmazlık kuramı (resiliance theory) ile açıklanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre yılmazlığı etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler genel olarak bireysel, ailevi ve çevresel (okul, arkadaş, kaynak vb.) olmak üzere 3 kategoride incelenebilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları bu kategoriler dikkate alınarak hazırlamıştır.

Bireysel faktörlere yönelik çocukların bilişsel (zeka, ön bilgiler, hazır bulunuşluluk, öğrenme stilleri, çalışma teknikleri, yetenekleri, öz değerlendirme vb.) becerileri ve duyuşsal (öz yeterlik, güdülenme, tutum, değer, dikkat, vb.) özelliklerini sorgulayan sorular hazırlanmıştır. Aile faktörüne yönelik anne-baba ilgisi/tutumu, aile içi iletişim, gelir, meslek, çalışma ortamı, fiziksel koşullar, sahip oldukları destekleyici kaynaklar ile ilgili sorular sorulmuştur. Çevresel faktörler ile ilgili okul ve sınıf ortamı, arkadaşlar ve öğretmenler ile ilgili sorular yöneltilmiştir Her bir kategori için yaklaşık 20 soru hazırlanmıştır. Sorular alanındaki bir uzmanın görüşleri doğrultusunda toplam 42 soru olarak belirlenmiştir. Her evet/hayır cevabından sonra ve ihtiyaç duyulduğunda çocuklara açıklama yapmaları için yeni sorular yöneltilmiştir.

Görüşme soruları:

1) Kendini başarılı buluyor musun?
2) Seni böyle düşündüren sebepler neler olabilir?
3) Seni başarılı olmaya iten/ motive eden şey/şeyler nelerdir?
4) Konuları kolay mı kavrarsın zor mu?
5) En çok hangi derslere ilgin ve yeteneğin olduğunu düşünüyorsun? (Nedenlerini de açıklayabilir misin?)
6) Çalışma tekniklerin neler? (okuma, yazma, dinleme, anlatma)
7) Çalışma süren ve molaların ne kadar sürer?
8) Ders çalışırken sıkılır mısın?

9) Dersleri sık tekrar eder misin?

10) Herhangi bir ödevini, görevini yerine getirmediğinde kendini rahatsız hissedip, bu durumu sorgular mısın?

11) Bir sınavdan çok iyi ezberleyerek 100 puan mı; anlayarak, tartışarak 70 puan mı almayı tercih edersin? (Neden?)

12) Okulda kendini yeterli hissediyor musun?

13) Kendini yetersiz hissettiğin durumlar var mı?

14) Bu durumlarla nasıl baş ettiğini açıklayabilir misin?

15) Anne-babanın mesleği ve eğitim durumları nedir?

16) Gelir düzeyinizi hangisi (iyi/kötü/orta) daha iyi tanımlar?

17) Anne-babanızla iletişiminiz nasıl?

18) Sizce anne-babanız sizinle yeteri kadar ilgileniyorlar mı?

19) Evde kararlar nasıl alınır?

20) Sıkıntılarınızı ailenizle rahatça paylaşır mısınız?

21) Ailenizin ders çalışma konusunda tutumu nasıldır?

22) Aileniz sizi başkalarıyla kıyaslar mı?

23) Düşük not aldığınızda anne-babanızla rahat paylaşır mısınız, tepkileri ne olur?

24) Evde ders çalışırken size yardımcı olan birileri var mı?

25) Aile üyelerinizin (anne-baba-kardeş) eğitiminiz üzerine bir etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

26) Çalışma ortamınız ders çalışmaya uygun mu?

27) Köyde köyün merkezinden uzak yaşıyorsunuz. Bu durumu değerlendirir misiniz? (Bunun olumlu ya da olumsuz yanları var mı?)

28) Okul ve dersler dışında başka sorumluluklarınız var mı?

29) Okula başlamadan önce okulla ilgili sahip olduğun düşüncelerinden bahsedebilir misin?

30) Okula başladıktan sonra bu düşüncelerinde bir değişiklik oldu mu? (Olduysa nasıl?)

31) Okula severek mi yoksa zorunluluktan mı gidiyorsun?

32) Okul sence önemli mi?

33) Okulun sana bir şeyler kattığını düşünüyor musun? (Neler? / Ya da neden katmıyor?)

34) Okula ve derslere olan ilgin, yaşın ve sınıf düzeyin değiştikçe bir değişime uğradı mı?

35) Okul ve sınıf ortamı sizin çalışmanızı etkiliyor mu?

36) Arkadaş ortamı sizin çalışmanızı etkiliyor mu?

37) Sınıfta öğretmenin ders anlatım tekniklerinden etkileniyor musunuz?

38) Öğretmenin öğrencilerin akademik başarılarını artırmasına katkısı olabilir mi?

39) Okulda, sınıfta, öğrenme ortamında sizi memnun eden şeyler nelerdir?

40) Okulda, sınıfta, öğrenme ortamında rahatsız eden şeyler nelerdir?

41) Sizce bir öğrencinin başarısına ya da başarısızlığına sebep olan etkenler nelerdir?

42) Okul başarınızın nedenleri nelerdir?

Veri Analizi

Çeviriyazıya dönüştürülen görüşmeler analiz edilirken araştırmanın soruları dikkate alınmıştır ve tümdengelimci bir yaklaşımla analiz edilmiştir. Öncelikle, kardeşler kendi başarılarını hangi faktörlerin etkilediğini düşünüyorlar sorusuna yanıt aranmıştır. Daha sonra akademik olarak başarıları yüksek olan ve risk altındaki bu çocukların söylemleri doğrultusunda yılmazlıklarını etkileyen en önemli faktörler belirlenmeye çalışılmıştır.

Alan yazın taramasında da belirtildiği gibi öğrencilerin akademik performansını olumlu etkileyen yılmazlığın altında yatan sebepler ile ilgili birçok sonuç bulunmaktadır. Koruyucu ve teşvik edici faktörlerin farklı kategoriler altında sınıflandırılsa da genel olarak bireysel /içsel ve ailevi ve sosyal/dışsal olarak ayrılmaktadır (Benard, 1991; Fergus ve Zimmerman, 2005; Gizir ve Aydın, 2009; Masten, 2009; McMillan ve Reed, 1994; Werner, 2005). Analizler görüşme soruları hazırlanırken kullanılan kategoriler (bireysel, aile ve çevre ile ilgili faktörler) dikkate alınarak yapılmıştır. Veriler bu kategoriler altında açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Çok defa okunan görüşme metinleri farklı renkte kalemler kullanılarak bireysel, aile ve çevre olarak kodlanmıştır. Kodlanan veriler daha sonra kendi içinde anlamlı alt kategoriler altında değerlendirilmiştir. *Bireysel faktörler,* (1) sorumluluk sahibi olma, (2) olgunluk, (3) bireysel farkındalık, (4) kendi öğrenme stillerine duyarlılık ve (5) olumlu bakış açısına sahip olma alt kategorileri; *aile ile ilgili faktörler*, (1) aile içi iletişim, (2) aile bireylerinin rolü ve (3) anne-baba tutumu alt kategorileri; *çevre faktörleri*, (1) okula karşı tutum, (2) arkadaş ve (3) öğretmen etkisi olarak sınıflandırılmıştır. Her bir kategoride yer alan bulgular, katılımcıların doğrudan ifadeleri ile desteklenmiştir. Alıntılarda gerçek isimler yerine büyük kardeş ve küçük kardeş kodlamaları kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenirlik ölçütleri belirlenirken çalışmanın türü dikkate alınmalıdır. Nitel çalışmalarda geçerliğin aranmayacağı iddia edilse de (Stenbacka, 2001; Wolcott, 1994) çalışmanın geçerliği için diğer araştırmacıların çalışılan durumun kendi durumlarına ne kadar uyduğunu anlamalarını sağlayacak kadar yeterli bilgi verilmesi önemlidir. Bu çalışmada durum çok özel olmakla birlikte durumun özelliğini ortaya çıkaracak tüm bilgiler sunulmaya çalışılmıştır. Nitel çalışmalarda güvenirlik ölçütleri çalışmanın türüne göre değişiklik gösterebilmektedir (Merriam, 1998).

Durum çalışmalarında çalışma sonucunun anlamlı ve anlaşılır olması için araştırmacı yeterli tanım yaptıkları ve tüm süreçleri ayrıntılı bir biçimde açıkladıkları konusunda ikna eder (Creswell, 2007). Bu çalışmada tüm veri toplama ve analiz süreçleri yeterli bir biçimde açıklanmıştır. Veri analiz yönteminde görüşmeler yazılı metin haline dönüştürülmüş ve iki farklı araştırmacı tarafından analiz edilmiştir. Daha sonra karşılaştırılan sonuçlarda farklı kategorilerde kodlanan kısımlar birlikte tekrar gözden geçirilmiş ve yeniden kodlanmıştır.

Araştırmacının Rolü

Nitel çalışmalarda araştırmacının önyargısı verilerin toplanması ve yorumlanmasında etkili olabilmektedir. Bu çalışmada araştırmacı kendi varsayımlarını ve önyargılarını araştırma sürecinde elde edilen verilerden ayrı tutmaya çalışmış; tarafsız ve nesnel bir şekilde araştırmanın problemi doğrultusunda görüşme yapma rolünü benimsemiştir.

Bulgular

Bu bölümle kardeşlerin sorulara verdikleri yanıtlar bireysel, aile ve çevre faktörleri ana başlıkları altında değerlendirilmiştir.

Bireysel Faktörler

Kardeşlerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar analiz edildiğinde bireysel faktörlerin onların yılmazlığına ve dolayısıyla akademik başarılarına önemli bir etkisi olduğu söylenebilir. Kardeşler çevresel faktörlerle ilgili sorulara yanıt verirken de bireysel faktörlere değinmişlerdir. Ayrıca, kendi başarılarının nedenlerini tartışırken bireysel faktörleri ön plana çıkarmışlardır:

Aile, öğretmen etkili faktörler ama en önemlisi kişinin kendisidir. Birey istedikten sonra hiçbir şey ona engel olamaz……..Bence öğrencilerin ders çalışmasını sağlamak için sonunda ödül konulması yanlış. Çalışmayı sağlamak için sürekli kişinin alacağı bir karşılık vaat edildiğinde, ileride bu durum alışkanlığa dönüşebilir, kişiliğine de yansıyabilir. O kişi en ufak bir iyiliği bile bir karşılığa bağlar. İnsan en iyi yere ulaştığında ne olacak? Artık ulaşacağı hiçbir şey kalmadığında… Hayattan zevk almaz, çünkü ona artık monoton gelir. (Büyük kardeş, sayfa 12, satır 6)

Ailesinin katkısı çok fazla ancak en büyük etken kendisidir. İnsan isterse kendini geliştirebilir. Ben de 1-2. Sınıfta başarılı değildim, 3-4. Sınıfta orta bir öğrenciydim, 5. Sınıfta eksiklerim beni rahatsız edince yüklendim. (Ortanca kardeş, sayfa 12, satır 14).

Bireysel faktörler; sorumluluk sahibi olma, olgunluk, bireysel farkındalık, kendi öğrenme stillerine duyarlılık ve olumlu bakış açısına sahip olma kategorileri altında değerlendirilmiştir.

Sorumluluk sahibi olma özelliklerinin onları çalışmaya ve başarılı olamaya iten bir güç olduğunu belirtmişlerdir. Evde diğer çocuklardan farklı olarak birçok sorumlulukları olduğunu, bunları yerine getirdiklerini ve bu alışkanlıklarının okulda da devam ettiğini vurgulamışlardır:

Annem koyunları otlatırken yardım ederiz, koyunları beraber toplar, ahıra yerleştirir, sularını-yemlerini veririz. Burada su olmadığı için kışın ayda bir, yazın haftada bir traktörün arkasındaki su deposuna köyden su doldururuz. Suyla ilgili her şeyi suyu taşıyarak hallederiz. Babam vefat ettiğinden beri de hafta sonu köydeki pazara iner alışveriş yaparız. (Ortanca kardeş, sayfa 10, satır 21).

Evdeyken alıştığım verilen görevleri yapma tutumum vardı. Mesela annem-babam bir şey söylediğinde mutlaka yapmalıydım, bunu okula da taşıdım. Ödev verildiğinde ya da bir şey denildiğinde mutlaka onu en iyi şekilde, bilinçle yapmaya çalıştım. (Büyük kardeş, sayfa 3, satır 27).

Görüşme metinlerinde kardeşlerin sahip olduğu olgunluk da belirgin bir biçimde izlenebilmektedir:

……Ortaokulda daha çok hocalarla konuşurdum, arkadaşlarımın tavırları çocukça geliyodu. (Büyük kardeş, sayfa 1, satır 21).

Arkadaşlarım ve hocalarımla sohbet etmek beni rahatlatıyor. En ufak bir şeyden haksız yere isyan eden arkadaşlarımdan ve onlarla grup çalışması yapmaktansa nefret ediyorum. (Büyük kardeş, sayfa 11, satır 25).

Ben kendimi heyecanlı biri olarak görmüyorum, bilmediğim şeyler konusunda da panik yapmam çünkü yanlış yaptıkça öğrenen biriyim ben. Yanlış yaptığımda bayağı üzülürüm, beni çırpınırken falan görebilirsiniz, ama yaptığım hataya bir daha düşmem. Bilmediğim şeyler beni korkutmadı daha çok teşvik etti. (Ortanca kardeş, sayfa 3, satır 1).

Kardeşlerin bireysel farkındalıklarının özellikle yeteneklerinin ve üstün yönlerinin farkında olma ve kullanma, zorlandıkları yerleri tespit edebilme ve kendilerini değerlendirme becerilerinin yılmazlıklarına katkısı bulunmaktadır. Bunu aşağıda verildiği gibi ifade etmişlerdir:

İnsan yapabileceği ve yapmayacağı şeyleri ayırt edebiliyor. İnsan kendisini biliyor, ben bunu yapabilirim dediğim şeyler var, yapamam dediği şeyler var. (Büyük kardeş, sayfa 5, satır 25).

Arkadaşlarımla karşılaştırınca çok zeki değilim. Bunu daha önce fark etmiyordum, fen lisesine geçince fark ediliyor. Onlardan üstün yönlerim de var, mesela ben konuyu uzatmayı sevmiyorum, pratik çözümler üretirim. (Büyük kardeş, sayfa 4, satır 17).

Derslere ilgim zamanla arttı, ben Arap atı gibi sonradan açıldım. (Ortanca kardeş, sayfa 2, satır 19).

1. ve 2. sınıfta durumum kötü olduğu için kendimi yetersiz hissettim, öğretmen anlattığı halde anlamak istemedim ve kendimi geriye çektim. 4. Sınıfa geldiğimde eksiklerim beni rahatsız etti ve çalışmaya başladım. Aslında her insanın kapasitesi aynı, herkesin anlayabilme şansı var. (Ortanca kardeş, sayfa 3, satır 7).

…Elbette bir mahcupluk hissederim, ancak yapmadıysam her zaman bir sebebim vardır. Bilerek yapmadığım görevlerim de olur ama insan bir şeyin kendine yararını tartabiliyor, önem derecesine göre değişir sonuçta. (Büyük kardeş, sayfa 3, satır 18).

Kardeşlerin her ikisi de başkaları ile kıyaslanmaktan hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir:

Yalnız lisede ben arkadaşlarımla kendimi kıyasladığımda kötü etkilendiğimi fark ettim. Arkadaşlarımdan düşük not aldığımda moral bozukluğu oldu bende. O yüzden kimseyle kıyaslamamaya çalışıyorum kendimi. (Büyük kardeş, sayfa 8 satır 22).

E-okul olmasına rağmen notlarımızın sınıfta yüksek sesle okunmasından hoşlanmıyorum, düşük not alan arkadaşlarımıza karşı kendimi mahcup hissediyorum ya da ben de düşük not aldığımda bunun yüksek sesle herkese duyurulmasından hoşlanmıyorum. (Ortanca kardeş, sayfa 11, satır 28).

Kardeşler anlayarak öğrenmenin önemine ve kendi öğrenme stillerine olan duyarlılıkları belirgin bir şekilde ön plana çıkmaktadır. Anlayarak öğrenme ile ilgili ortanca kardeş "*Anlayıp, tartışarak 70 puan. Benim için tartışmak ve mantığını anlamak daha önemli"* diye belirtirken ortanca kardeş farklı sorularda bu konu ile ilgili daha detaylı açıklamalar yapmıştır:

Liseye geçtiğimde fark ettim. İlkokulda çok genel ve basit şeyler öğreniyorduk. Ortaokulda bu basit bilgilerin nereden geldiğini kavradıkça daha anlamlı hale gelmeye başladı. Dersler anlamlı hale gelmeye başladıkça da benim için sadece ezberlenecek ya da bilinmesi gereken bir şey olmaktan çıktı. Ne bileyim yaptığınız bir şeyin açıklaması olur ya derslerdeki konuları da öğrenmenin bir sebebi var. Konular derinleştikçe daha farklı şeyler öğrendikçe de gerçek hayatla bağdaştırmak kolay oldu.(Büyük kardeş, sayfa 2, satır 10).

Anlayamadığım dersler de çok oldu. Önce bir sınav olacaksa konuyu anlamasam da verilen kuralları ya da soru çözümlerini ezberleyerek yüksek not almaya çalışırım. Anlayamadığım bir konuysa ezberleyerek de olsa yüksek puan almaya çalışırım ancak yüksek not alınca da o konuyu bırakmam, o konuyu tamamlamaya çalışırım. Sonra da 70 alacak kadar tamamlasam bile benim için o konu tamamlanmış gibi bir şey olur. Sınavda ezberleyerek 100 alsam da bu konu benim için bitti diye düşünmem tekrar karşıma çıkacağını düşünerek peşini bırakmam, anlamaya çalışırım. Bunu kafama takarım. (Büyük kardeş, sayfa 4, satır 3).

Her iki kardeşte çalışma ve anlama strateji/tekniklerini başarılı bir şekilde kullanmaktadırlar. Konu sonu tekrar, kısa yol geliştirme, dikkatli dinleme, görselleştirme ve derse odaklanma kardeşler tarafından belirtilen strateji ve teknikler arasındadır.

Konuyu kavradıysam onu kendime göre bir şekilde yorumlayabilirim. Onu hemen, hızlıca verilen kurallar çerçevesinde yaparak kendime göre kısa bir yol oluştururum. Ama hocalarım bazen ezber yaptığımı söylüyor. (Büyük kardeş, sayfa 4, satır 22).

Çok sık tekrar yapmam. Dinlemeye yatkın biriyim, dinlerken kavrayınca beynimde canlanıyor. Okulda kendimi çok vererek dinleyince tekrara da çok gerek duymuyorum, yani nadiren bazı konuları tekrar ederim. Derste arka tarafta olan hiçbir şeyi fark etmem. Hoca anlatırken öyle bir dinliyorum ki, tuhaf bir şekilde bir şey oluyor, anlamıyorum ama üç boyutlu olarak gözümde canlanıyor. Sonra sınavda da hocanın anlattıkları gözümün önünden geçiyor. (Ortanca kardeş, sayfa 4, satır 28).

Her iki kardeş de okulda öğrendikleri konuları çok sık tekrar etmediklerini, ancak bir konuyu işler işlemez o konuyu pekiştirecek etkinlikler yaptıklarını, kolay kavradıklarını bunun da dersi çok dikkatli dinlemeleri sayesinde gerçekleştiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte kardeşlerin kendilerine uygun ders çalışma stratejilerini belirleyip kullandıkları görülmektedir. Bunu aşağıda verildiği gibi ifade etmişlerdir:

Fen lisesine geçince bizi çok zorladıkları için sıkıntı yaşadığım pek çok konu oldu, bu yüzden ben de çok farklı şekillerde çalışmayı denedim. Yazarak çalışmak ya da aynı şeyleri sürekli okumak zaman kaybı. Konuyu uzatmayı sevmem, pratik çözümler üretmeye çalışırım. Yeni bilgileri her zaman sorularda öğrenirsin, soru çözmek daha iyi diye düşünüyorum. Her şeyi öğrenemem öğrenmen gereken belli kalıplar vardır, gerisini sen çıkarabilirsin. Bazen 5-6 sayfa okumadan geçerim, yetersiz olduğum yerlere özen gösteririm. (Büyük kardeş, sayfa 5, satır 17).

Birinden dinleyerek çok iyi anlarım ve arkadaşlarımla tartıştığım zaman eksiklerimi fark ederim, bu benim konuları tekrar etmem gerektiği için bir uyarı gibidir. (Ortanca kardeş, sayfa 6, satır 1)

Hiçbir zaman süreyle çalışmadım, benim algılayabileceğim yapabileceğim, o derse katlanabileceğim bir süre vardır. Bir zamana kadar çalışırsın; okuduğumu anlamamaya başladığımda ya da sayfaları okuyup geri döndüğümde ben burayı nasıl geçtim dediğimde düşündüğümde mola zamanım gelmiştir. (Büyük Kardeş, sayfa 6, satır 6).

Belli düzenli bir çalışma sürem yok, mesela tam kendimim kaptırmışken çalışma sürem doldu ara vereyim demem. Öyle yaparsam zihnim dağılıyor ve arada bir kopukluk oluyor. Çok yorulursam 5-10 dakika mola verir, gözlerimi dinlendirir ya da sohbet ederim. (Ortanca kardeş, sayfa 6, satır 12).

Her iki kardeşin olumlu bir bakış açısına sahip olması sahip oldukları olumsuz şartlarla daha kolay ve başarılı mücadele etmelerini sağlamaktadır. Yaşadıklarının olumlu yanlarını gördüklerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir:

Olumsuz yanı olduğunu düşünmüyorum, yaşadığımız yeri seviyorum. Şu anda köyün merkezinde olmak istemezdim. Köyün gürültüsü, dedikodusu gibi dikkatimi dağıtacak ya da ne bileyim elektronik aletler gibi bana vakit kaybettirecek şeyler yok burada. Burası bana çok şey kattı, kendimi yetiştirmemi sağladı. Burada başkaları yaşamadığı için ya kendinle yüzleşeceksin ya da ailenle vakit geçireceksin……Okula gidip gelmek de zor, yağmur yağdığında yol kapanır, okula gidemeyiz. Ama bu yolun artıları, eksilerine göre daha baskın. Okula sabah babam getirirdi, akşam kardeşimle yürüyerek dönerdik. O yolu yürüyerek dönmek o kadar eğlenceliydi ki, özellikle baharda bahçelere girer, kardeşimle koşuşturur yarış yapardık. Şu an bile hiç gücenmem yürürüm, özlem duyuyorum bazen, kardeşimle aramda çok güzel bir bağ oldu o yol. Daha rahat yaşamak istemezdim. (Büyük kardeş, sayfa 10, satır 3)

Olumlu yanı çok, burada rahatsız edilmiyoruz, kendi halimizde yaşıyoruz. Olumsuz yanı istediğimize hemen ulaşamıyoruz, gerçi bu sayede her şeyin kıymetini daha iyi anlıyoruz. (Ortanca kardeş, sayfa 10, satır 16).

Aile ile İlgili Faktörler

Bireysel faktörlerden sonra aile ile ilgili faktörler incelendiğinde kardeşlerin yılmazlığına aile içi iletişim, aile bireylerinin özellikle babanın rolü ve anne-baba tutumu ön plana çıkmaktadır.

Kardeşlerin yaşadığı ailede kardeşlerin birbirleri ve anne babalarıyla olumlu bir iletişim içinde olduğu söylenebilir. Kardeşler birbirleri ile her konuda rahatça konuşabildiklerini belirtmişlerdir:

Babamla annem yerine göre bizimle arkadaş olan, yerine göre de anne-babalığının üzerine vuran kişilerdi. Bazen onlar bizle çocuk, bazen biz onlarla yetişkin olduk. Sürekli verdiğimiz kararlara saygı duyarlar, istediğimizi yaparlardı diyemem. Bizim her kararımız kabul edilmezdi, nasıl yapalım diye sorarlar mantıklı olan kararlarımızı kabul ederlerdi. Ve biz de genelde birbirimizi düşünerek hareket ederiz. (Büyük kardeş, sayfa 7, satır 18).

Biz her şeyi birbirimizle konuşabiliyoruz ama ablamla aramda bir buçuk yaş olduğu için arkadaş gibiyiz bu yüzden her şeyi önce ona anlatırım. (Ortanca kardeş, sayfa 8, satır 3).

Şimdi yatılıda olduğum için hafta sonları gelebiliyorum, ilköğretimdeyken okuldan geldikten sonra bizde 2 saatlik bir konuşma faslı olurdu. Okulda ne olursa şikayet gibi değil anlatırdık. Yeni arkadaşlarımı da önceden arkadaşımmış gibi kabul ediyor annem. Arkadaş seçiminde de güveniyorlar bize, her şeyimizi rahatça paylaşıyoruz yani. (Büyük kardeş, sayfa 7, satır 25).

Aile bireylerinin rolü kardeşlerin başarılarını etkileyen önemli faktörlerdendir. Aile bireylerinin eğitim ve başarıları üzerine etkisi konusunda her iki kardeş de babalarının, kardeşlerinin olumlu etkisi olduğunu söylemişlerdir. Ailede annenin katkısından çok kardeşler ve özellikle baba ile ilgili katkıdan bahsedilmiş ve olumlu katkısının çok fazla olduğu vurgulanmıştır:

Annem ve babamın çoğu zaman görevler paylaşımı konusunda ikiye ayrıldığını düşünürüm. Annem de ilgilidir ama derslerimize pek vakti kalmazdı. Derslerimizle genelde vefat etmeden önce babam ilgilenirdi. Babam okumuş biri değil ama babamla bir sorunun başında bir çözüm üretmek için gece onikiye kadar uğraştığımızı hatırlarım. Babam gerçekten ilgili bir veliydi. Hani ilgili veli olur çocukların sadece okul ihtiyaçlarını karşılar ya da çocuğun anlayamadığı bir konu olduğunda direk şunun oğluna-kızına soralım der. Bizde öyle değildi, ben bildiklerimi anlatırım, babam önce kendisi bakar yorumlamaya çalışır, fikrini söyler ve beraber düşünürdük. İkimiz ortak bir şey çıkaramadıysak o zaman bir bilene danışırdık. İlk önce kendimizin bir çıkarım yapma

çabamız olurdu. Danışmaya bizi tek başına da göndermez, öğrenmeye beraber giderdik. (Büyük kardeş, sayfa 6, satır 23).

Bir evde bişey bozulunca direk tamirciye götürülür, bizdeyse kardeşim, babam ve ben açar, inceler ve bazen daha çok bozarız. Bu bende çok güzel bir şey oluşturdu; yapamadığım sorular üzerinde düşünmeyi, örneklerden yararlanmayı öğrendim. Babam biz de bu bilinci oluşturdu. Annemde ilgilidir, ama derslerimize vakti kalmaz pek. (Ortanca kardeş, sayfa 7, satır 7).

Babam derslerimizle çok ilgilenirdi, bütün işlerini bize göre ayarlardı. İşte bir yere gidilecekse ödevin var mı vs. sorardı. Annem de aynı şekilde sorardı. (Ortanca kardeş, sayfa 7, satır 13).

Babam yardım ederdi, babamın yorumları güzeldi ve derslere onunla çalışınca öğrenmek çok zevkli olurdu. Kardeşimle de yaşımız yakın olduğu için ben ona yardımcı olurum, o da bana geçmiş yıllarda unuttuğum şeylerden bahseder. (Büyük kardeş, sayfa 9, satır 7).

Anne-baba tutumu özellikle çocuklarının çalışmalarının onlara faydası olacağını vurgulamaları ve çocuk üzerinde başarı konusunda stres yaratmamaları çocuklarının başarısını destekleyici önemli faktörlerdir. Anne ve babanın çocuklara güvenmesi ve onları başkaları ile kıyaslamaması ya da bu faktörleri ortadan kaldırması ön plana çıkmaktadır:

Annemle babam; 'çalışırsan kendine çalışırsın, çalışmazsan beni ilgilendirmez. Ben sana imkanı sağlarım, değerini bilirsen çalışırsın' der. (Ortanca kardeş, sayfa 8, satır 7).

Biz hiçbir zaman okursan şu olacak ya da şu sınavdan 100 alırsan bunu yaparız şeklinde bir tutumla karşılaşmadık. O yüzden ders çalışmak sonunda sürprizi olan ya da kazanacağımız bir armağanı olan bir durum olmadı. Yani annemle babam sürekli şunu söylerdi okursan kendin için okursun, kendi geleceğini kendin hazırlarsın diye. Zorlama falan da yoktu. Ödev için de kontrol etmezlerdi hiç. Ödev yapmak için ayırdığımız süre vardı. O zaman ödevlerini yaparsın, yapmazsan da bitirmeden yatamazsın demediler. Yapmadıysan sen bilirsin, yarın öğretmenden azarı sen yiyeceksin dediler. (Büyük kardeş, sayfa 8, satır 10).

Ben 6, 7 ve 8. Sınıfta SBS'ye (seviye belirleme sınavı) girdim. Üç sınavda da buradan köy merkezine, köyden Antalya'ya tek başıma gittim. Bence bu benim için daha iyi oldu, aileme karşı bir kaygı duymadım. Sınavlara girerken beni hiç strese sokmadılar, sınavla ilgili bir uyarıda bulunmadıkları için strese girmedim, sadece sınavdan önce bir şeyler yeyip içme dediler o kadar… (Büyük kardeş, sayfa 9, satır 15).

……..konuyu mu anlamadın derler, biz de izah ederiz, olumsuz bir tepkileri olmaz ötekinde daha iyi yaparsın derler. Annem sınıfta kalmazsın geçersin değil mi diye sorar. Biraz mahcup olurum aileme karşı ama kötü bir tepki vermezler. (Ortanca kardeş, sayfa 9, satır 1).

Çevre ile İlgili Faktörler

Kardeşlerin çevre ile ilgili değindikleri faktörler okula karşı tutum, arkadaş ve öğretmen etkisi olarak sınıflandırılmıştır. Kardeşler bu faktörlerle ilgili düşündükleri ve yaşadıklarının en başta olumsuz olmasına rağmen zamanla değiştiğini ifade etmişlerdir.

Okul, kardeşler için her şeyi öğrendikleri, zamanla sevdikleri ve sosyalleştikleri bir yer haline gelmiştir.

Biz hayvancılıkla uğraştığımız için ilk olarak okulu işten kaçacak rahat bir ortam olarak düşünmüştüm. ….Sonra bir şeyler öğrenmeye başlayınca daha çok hoşuma gitti. Anasınıfına gitmediğim için biraz dışlanmıştım, arkadaşlarımla çok vakit geçirmezdim ama okulda vakit hemen geçerdi. Okulda çok şaşırmadım, alışmam kolay oldu. (Büyük kardeş, sayfa 1, satır 5).

Okul bize uzak olduğu için okulla ilgili pek bir fikrim yoktu… Okul bana gerçekten birçok şey kattı, değişik bir ortam gördüm. Kalabalıkta ne yapmam gerektiğini öğrenmeye başladım. İnsanların beni nasıl anladığını benim de onlara kendimi nasıl anlattığımı fark ettim. (Ortanca kardeş, sayfa 1, satır 13).

Okulu sadece sabah git, akşam gel gibi görmüyorum. Bazı öğrenciler okulu vakit kaybı gibi düşünür. Okul gerçekten çok önemli, neredeyse her şeyi okulda öğrendim ben. Sadece ders olarak kitapta yazanları ezberlemek değil her anlamda hayata hazırlıyor insanı. (Ortanca kardeş, sayfa 1, satır 32).

Görüşme sırasında okul ve sınıf ortamından çok arkadaşlarından etkilendiklerini vurgulamışlardır.

Anasınıfına gitmediğim için başta kendimi biraz yetersiz ve dışlanmış hissetmiştim. Dışlananlar bir köşeye çekilir ya, öyle bir durum olmadı bende. Nasıl oldu bilmiyorum ama tam tersi bir etki yaptı, sanırım kendimi kabul ettirmeye çalışmıştım. Kendi içime kapanmadım, yaşım ilerledikçe sosyalleştim şimdi sustur susturabilirsen (gülüyor). (Büyük kardeş, sayfa 2, satır 26).

Derslerimin iyi olması da işime yaradı, herkes bir şeyler öğrenmek ya da yardım için geliyordu yanıma ve kaynaştık. (Ortanca kardeş, sayfa 2, satır 31).

Büyük kardeş şunları eklemiştir:

Arkadaşlar insanı bazen teşvik edip, bazen alıkoyabiliyor insanı. Arkadaşlardan etkilenme durumumuzu kendimiz ayarlayabilmeliyiz, bazen sen ona yön verirsin, bazen de arkadaşın sana…Bu olmuyorsa zaten sağlıklı bir arkadaşlık değildir. Okul ortamı çok etkili değil, ilk başta farklı geliyor insana ama zamanla alışıyor insan.(Sayfa 11, satır 1).

Kardeşler öğretmenlerin kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile kişisel karakterlerini ön plana çıkarmışlar ve öğretmenin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen kesinlikle çok etkili, sen öğretmeni seversen ya da öğretmen seni bir şekilde etkilerse o derse yoğunlaşıyorsun ya da o öğretmenin ilgi alanı neyse sen de onun gibi olmak istiyorsun. Öğretmenin ders anlatım tarzı da çok etkiliyor. hoca sadece düz anlatınca konular anlamlı gelmiyor ve sıkılıyorsun. Ama gerçek hayattan örnekler verir, yaşamdakilerle konuyu bütünleştirirse hikaye gibi her şeyi bağlantılı ve sohbet eder gibi anlatırsa anlamlı ve zevkli geliyor. (Büyük kardeş, sayfa 11, satır 10).

Kendini sevdiren, samimi hocaların dersine daha çok ilgi duyuluyor. Hocanın karşısında rahatça soru sorabilmeliyiz ve o da derse herkesi katarak işlerse ders zevkli geçer. Açıkçası soğuk hocalardan ders dinlemek gelmiyor insanın içinden, bu yüzden öğretmen öğrenci için çok önemli. (Ortanca kardeş, sayfa 11, satır 19).

Okula başlangıçta çok istekli gittim. Ama 1. ve 2. sınıf öğretmenimiz olan …. ile aram iyi değildi. O yüzden öğretmenim değişene kadar okula istekli gitmedim, mecbur olduğum için gittim. (Ortanca kardeş, sayfa 1, satır 24).

Hocalar da destekledikçe daha çok etkilendim, hocaların gözünde yerim oldukça güven duygusu gelişti ve daha fazla şey yapabileceğimi düşündüm. Sonradan bakınca fark ettim ki daha fazlasını öğrenmeye uğraşmışım. Sadece elimdekilerle yetinmeyip daha fazla şey öğrenmeye çabaladım. (Büyük kardeş, sayfa 2, satır 34).

Kardeşlerden birisi yaşadıkları yerde hiç kimsenin olmaması ile ilgili yorum yapmışlardır. Büyük kardeş etkilenmediğini söylerken küçük kardeş sessizlikten çok hoşlanmadığını yaz tatillerinde okulu çok özlediğini belirtmiştir;

Ders çalışmak için bence gayet güzel bir ortam. Ev ortamı, TV veya diğer fiziki şartlardan çok etkilenmiyorum. Mesela burada elektrik yok, lambamızın aydınlatması çok az ama zayıf ışık benim için sorun olmuyor. Bilgisayar olmaması, etrafımızda arkadaşımızın olmaması, yapacak bir şeyin olmaması mecburen derslerle ilgilenmeme sebep oluyor. Burada zaman akmıyor sanki. (Büyük kardeş, sayfa 9, satır 22).

Yaşım büyüdükçe okula bağımlı hale geldim, yaz tatillerinde bile okulu özlüyordum ve okula gitmek istiyordum. (Ortanca kardeş, sayfa 3, satır 13).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma düşük SED' in akademik başarıyı olumsuz etkilediğini bulgulayan birçok çalışmanın sonuçlarını (Sirin, 2005; White, 1982) desteklememekle birlikte ailenin durumundan kaynaklanan bazı sebeplerden bahsedilebilir. Başarılı çocukların bulunduğu yoksul ve göçmen bir aile ile ilgili yapılan benzer bir çalışmada sosyoekonomik düzeyin olumsuz etkisinin aile bireyleri üzerinde hissedilmemesinin sebebi tartışılmıştır (Hawkins, 2011). Bu durum, ailenin farklı ekonomik düzeyi tecrübe etmemesinden dolayı bulundukları durumla baş etmeyi öğrenmelerinden ve paranın varlığının/yokluğunun ailenin ilgi odağı ya da öncelikli konusu olmamasından kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Araştırmanın konusu olan aile bireylerinde ihtiyaçlarına yetecek kadar paranın yeterli olduğu inancı hâkim olmakla birlikte; babanın özellikle yaşadıkları yeri ve hayatı tercih etmesi paraya verilen önem derecesi ile açıklanabilir. Bu durumda sosyoekonomik güçlük aile işlevini olumsuz biçimde etkilememekte ve ailede stres yaratmamaktadır. Bu ailedeki çocuklarda durumdan benzer bir şekilde etkilenmiş olabilecekleri söylenebilir.

Bu vaka incelemesinin sonuçlarına göre risk altında olan kardeşlerin başarılarının altında daha çok bireysel ve aile ile ilgili faktörler yatmaktadır. Kardeşlerin yaşadığı çevrenin, okul ve öğretmenlerinin de katkısı olduğu söylenebilir. Kardeşler başarının kişinin kendisinden kaynaklandığını düşünmektedir. Görüşmeleri boyunca kendi yetenek ve sınırlılıklarının farkında olmaları ve hayata olumlu bakmalarının yanı sıra özellikle öğrenme ve çalışma stilleri ve nasıl öğrendikleri ile ilgili farkındalıkları çok belirgindir. Kardeşlerde özellikle içsel motivasyon ve sorumluluk bilinci yüksektir. Bu çalışmanın sonuçları risk altındaki başarılı çocuklarla yapılan benzer çalışmaların sonuçları ile de uyumludur. Bu çalışmalar bireysel faktörlerin yılmazlık üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmektedirler (Bernard, 1997; Fergus ve Zimmerman, 2005; Gizir ve Aydın, 2009; Masten, 2009; McMillan ve Reed, 1994; Werner, 2005). Reis, Colbert ve Thomas (2005) sosyoekonomik düzeyde dâhil olmak üzere birçok farklı risk faktörleri de bulunan lise çocukları ile yaptıkları üç yıl süren çalışmalarında başarılı olan çocukların yılmazlığını etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Birçok koruyucu faktör içinde baskın olan faktörleri, bireysel (kendine inanma, motivasyon, kararlılık, zamanı iyi kullanma, çok çalışma, vb.) ve hayatlarında onları destekleyen ve önemseyen bir yetişkinin bulunması olarak belirtmişlerdir. Ayrıca arkadaş desteği ve ilişkileri de önemli bir rol oynamaktadır. Başarılı ve risk altındaki öğrenciler ile ilgili yönetici ve öğretmen görüşlerinin alındığı bir çalışmada aile, okul ve toplum faktörlerinin hepsinin önemli olduğu fakat özellikle destekleyici ve olumlu ilişkilerin, öğrenci karakter özelliklerinin (benlik saygısı, sorumluluk, amaç belirleme ve motivasyon) ve aile dinamiklerinin (beklenti, kaygı, disiplin, vb.) çok önemli olduğu bulunmuştur (Johnson, 1997).

Ailenin eğitim seviyesi ve sahip olduğu meslek çocukların akademik başarılarını açıklayan önemli faktörlerdendir (Hanushek ve Luque, 2003; Chevalier ve Lanot, 2002; Noack, 2004; Şengönül, 2013). Bu çalışmada ailenin düşük eğitime, prestiji ve geliri az bir mesleğe sahip olması kardeşlerin başarısını olumsuz etkilememektedir. Bu durum aile içi iletişimin ve babanın desteği ile açıklanabilir. Çalışmalar çocukların anne-baba ya da bir yetişkin ile terbiye edici ve iyi bir ilişki içinde bulunmaları onlara güçlükleri yenme konusunda yardımcı olmaktadır. Anne babaların tavır ve davranışları özellikle sosyoekonomik seviyesi düşük çocukların başarısını daha çok etkilemektedir (Christenson, Hurley, Sheridan ve Fenstermacher, 1997). Yılmazlık ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarını karşılaştırdıkları çalışmalarında Zolkoski ve Bullock (2012) aile faktörünün özellikle aile desteği ve aile içi iletişimin en önemli faktör olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum çalışmasında babanın çocukları

desteklemesi ayrıca kardeşlerin birbirini desteklemesi başarılarını artıran önemi bir faktördür. Anne ve babanın ayrıca çocukların eğitim hayatlarını iyi bir şekilde izlemesi (ev ödevleri, ders çalışma, vb.) ve sorumluluklar konusunda verdikleri bilinçte çocukların olgunlaşmasına katkıda bulunmuştur.

Çevre ile ilgili faktörlerin öğrencilerin başarısına etkisi ile ilgili okul faktörünün öne çıktığı söylenebilir. Bu çalışmada, özellikle "okul" kardeşlerin her şeyi öğrendikleri ve sosyalleştikleri yer olarak önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte kardeşlerin özellikle okula başladıklarında iyi arkadaş ilişkileri olamadığı söylenebilir. Daha çok öğretmenleri ile konuşmayı sevdiklerini ve yaşıtlarını olgun bulmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenleri ile ilgili değerlendirmelerinde daha çok bir öğretmenin etkisinden konuşmak yerine öğretmelerini değerlendirmişlerdir. Bir kardeş öğretmen desteğine vurgu yapmış olsa da daha çok öğrenme stillerine ve kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine vurgu yapmışlardır. Diğer arkadaşları ile kıyaslanmayı sevmediklerini vurgulamışlardır. Gizir ve Aydın (2009) toplumsal ilişkilerde ilgi ve sevecenlik ile arkadaş grubundaki yüksek beklentinin risk grubundaki çocukların yılmazlıklarını olumsuz etkilediğini bulgulamıştır. Bu çalışmada kardeşlerin okul dışında bir sosyal çevresi bulunmaması ve okuldaki arkadaşları ile ilişkilerinin çok fazla olmaması yılmazlıklarını etkileyen bir faktör olabilir.

Bu çalışma sadece bir aileyi ve kardeşlerin görüşlerini içeriyor olmasından dolayı sınırlılıkları olan bir çalışmadır. Çalışmanın sonuçları sosyoekonomik düzeyi düşük başarılı tüm öğrencilerin durumlarını tam olarak açıklamasa da diğer çalışmalarda olduğu gibi bireysel ve aile faktörlerini ön plana çıkarmıştır. Düşük gelirli olma bir dezavantaj olsa da paranın her şey olmadığı ile ilgili algı, doğru aile desteği ve ilişkisi ile bu sorunun üstesinden gelinebileceği ile ilgili veriler sunmaktadır. Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan çocuklara ve ailelere verilecek desteğin içeriğini belirlemesi açısından önemlidir.

Kaynaklar

Ary, D., Jacobs, L.C., Razavieh, A., & Sorensen, C. (2006). *Introduction to research in education* (7th ed.). Belmont, CA: Thomson & Wadsworth.

Benard, B. (1991). *Fostering resilience in kids: Protective factors in the family, school and community*. Portland, OR: Western Center for Drug-Free Schools and Communities.

Bradley, R. H., & Corwyn, R. F. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53, 371-399.

Brooks, J. E. (2006). Strengthening resilience in children and youths: Maximizing opportunities in the schools. *Children and Schools, 28*(2), 69–76.

Bulger S., & Watson, D. (2006). Broadening the definition of at-risk students. *The Community College Enterprise, 12*(2), 23-32.

Caro, D. H., McDonald, J. T., & Willms, J. D. (2009). Socio-economic status and academic achievement trajectories from childhood to adolescence. *Canadian Journal of Education, 32*(3), 558–590.

Catterall, J. S., Dumais, S. A., & Hampden-Thompson, G. (2012). *The arts and achievement in at-risk youth: Findings from four longitudinal studies. Research Report #55.* Washington, DC: National Endowment for the Arts.

Chevalier, A., & Lanot, G. (2002). The relative effect of family characteristics and financial situation on educational achievement. *Education Economics, 10*(2), 165–181.

Christenson, S. L., Hurley, C. M., Sheridan ,S. M., & Fenstermacher, K. (1997). Parents' and school psychologists' perspectives on parent involvement activities. *School Psychology Review*, 26, 111-130.

Condly, S. J. (2006). Resilience in children: A review of literature with implications for education. *Urban Education, 41*(3), 211-236.

Conger, R. D., & Dogan, S. J. (2007) Social class and socialization in families. Joan E. Grusec & Paul D. Hastings (Editörler.), *Handbook of socialization: Theory and research* (s. 433-456). New York London: The Guilford Press.

Cresswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). Entering the field of qualitative research. N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Editörler), *The Landscape of qualitative research theories and issues* (s. 1-34). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Duncan, G. J., & Magnuson, K. A. (2005). Can family socioeconomic resources account for racial and ethnic test score gaps? *The Future of Children, 15*(1), 35-54

Duncan, G. J., Yeung, W. J., Brooks-Gunn, J., & Smith, J. R. (1998). How much does childhood poverty affect the life chances of children? *American Sociological Review*, 63, 406-423.

Eminağaoğlu, N. (2006). *Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık).* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Engin-Demir, C. (2009). Factors influencing the academic achievement of the Turkish urban poor. *International Journal of Educational Development, 29*(1), 17-29.

Erdil, Z. (2010). Sosyoekonomik olarak risk altında bulunan çocuklara yönelik erken müdahele programları ve akademik başarı ilişkisi. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 17*(1), 72-78.

Evans, G. W. (2004). The environment of childhood poverty. *American Psychologist*, 59, 77-92.

Fergus, S., & Zimmerman, M. A. (2005). Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health*, *26*, 399-419.

Fındık, L. Y., & Kavak, Y. (2013). Türkiye'deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin PISA 2009 başarılarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 19*(2), 249-273.

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(28), 113-128.

Gizir, C. A., & Aydın, G. (2009). Protective factors contributing to the academic resilience of students living in poverty in Turkey. *Professional School Counseling*, *13*(1), 38-49.

Goodlad, J. (2004). *A place called school.* New York: McGraw-Hill.

Gutman L. M., Sameroff, A. J., & Cole, R. (2003). Academic growth curve trajectories from 1st grade to 12th grade: Effects of multiple social risk factors and preschool child factors. *Developmental Psychology, 39*(4), 777–790.

Hanushek, E. A., & Luque, J. A. (2003). Efficiency and equity in schools around the world. *Economics of Education Review*, *22*, 481–502.

Hawkins, S. K. (2011). *Economically disadvantaged students: A case study of resilient qualities that encourage academic success*. Unpublished Doctoral Dissertation, Liberty University, Lynchburg, VA.

Johnson, G. M. (1997). Resilient at-risk students in the inner-city. *Mcgill Journal of Education*, 32, 35-49.

Lauer, P. A., Akiba, M., Wilkerson, S. B., Apthorp, H. S., Snow, D., & Martin-Glenn, M. L. (2006). Out-of-school-time programs: A meta-analysis of effects for at-risk students. *Review of Educational Research, 76*(2), 275-313.

Masten, A. S. (2009). Ordinary magic: Lessons from research on resilience in human development. *Education Canada*, *49*(3), 28-32.

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist, 56*(3), 227–238.

Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

McLoyd, V.C . (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist, 53,* 185-204.

McMillan, J. H., & Reed, D. F. (1994). At-risk students and resiliency: Factors contributing to academic success. *The Clearing House*, *67*(3), 137-140.

Noack, P. (2004). The family context of preadolescents' orientations towards education: Effects of maternal orientations and behavior. *Journal of Educational Psychology*, *96*(4), 714-722.

Pungello, E. P., Kupersmidt, J. B., Burchinal, M. R., & Patterson, C. J. (1996). Environmental risk factors and children's achievement from middle childhood to early adolescence. *Developmental Psychology, 32*(4), 755–767.

Reis, S. M., Colbert, R. D., & Thomas, P. H. (2005). Understanding resilience in diverse, talented students in an urban high school. *Roeper Review, 27*(2), 110-120

Sirin, S. R. (2005). Socioeconomic status and academic achievement: A meta-analytic review of research. *Review of Educational Research, 75*(3), 417-453.

Stenbacka, C. (2001). Qualitative research requires quality concepts of its own. *Management Decision, 39*(7), 551-555

Suh, S., & Suh. J. (2007). Risk factors and levels of risk for high school dropouts. *Professional School Counseling, 10*, 297-306.

Şengönül, T (2013). Sosyal sınıfın boyutları olarak gelirin, eğitimin ve mesleğin, ailelerdeki sosyalleştirme-eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim ve Bilim, 38*(167), 128-143.

Taylor, J. A. (2005). Poverty and student achievement. *Multicultural Education, 12*, 53-55.

TUİK, (2013). İstatistiklerle çocuk. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Werner, E. E. (2005). Resilience and recovery: Findings from the Kauai longitudinal study. *Focal Point: Research, Policy, and Practice in Children's Mental Health, 19*(1), 11-14.

White, K. R. (1982). The relation between socioeconomic status and academic achievement. *Psychological*

Wolcott, H. F. (1994). *Transforming qualitative data: Description, analysis and interpretation*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Zolkoski, S. M. & Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. *Children and Youth Services Review, 34*, 2295-2303.

Yazarlar

Doç. Dr. Demet Seban, Akdeniz Üniversitesi, İlköğretim Bölümü öğretim üyesidir.

Berna Perdeci, Akdeniz Üniversitesi, İlköğretim Bölümü yüksek lisans öğrencisi ve Fen Bilgisi öğretmenidir.

İletişim

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, B Blok, Dumlupınar Bulvarı, Kampüs, Antalya
E posta: dseban@gmail.com

E posta: bernaperdeci@gmail.com

Summary

Introduction. The factors that effect academic achievement are one of the widely studied research topics in education area. The relation between at-risk students and their academic achievement also has drawn the attention of researchers.

Children at-risk have potential risk factors that affect their school success, behavior and also their physical health and psychological well being. Low socioeconomic status, family related factors (education level of parents, domestic violence, divorce, etc.), environmental factors, lack of resources, immigrant/ minority status are identified as risk factors (Zolkoski & Bullock, 2012).

Socioeconomic status (SES) is a significant predictor of academic achievement of students (Taylor, 2005). SES represents a family's access to economic and social resources. Parents' income, occupation, education level and social status are one of the indicators of SES (Bradley & Corwyn, 2002; Şengönül, 2013; Sirin 2005).

Socioeconomically disadvantaged students have lower academic outcomes compared to other ones (Sirin, 2005; White, 1982). In addition to this, the gap in achievement continues in subsequent years at the expense of disadvantaged students (Caro, McDonald & Willms, 2009; Gutman, Sameroff & Cole, 2003; Pungello, Kupersmidt, Burchinal & Patterson, 1996). They quit / drop out from school or do not continue any higher education after high school (Duncan, Yeung, Brooks-Gunn & Smith, 1998; Evans, 2004; McLoyd, 1998; Suh & Suh, 2007).

In spite of adversity, there are children who have high academic achievement and ability to cope with adverse conditions and thrive (Condly, 2006). In literature these children have been identified as resilient (Brooks, 2006; Fergus & Zimmerman, 2005; Masten, 2001). As resilience theory focused on the strengths that create positive outcomes in spite of challenging situations, the researchers interested in understanding protective factors and certain strengths of at-risk children to help other children.. Fergus and Zimmerman (2005) stated that protecting and encouraging factors that underlie the resilience. These factors can be classified into different categories such as internal and external (Gizir & Aydin, 2009); individual, family and social / environmental (Werner, 2005). In addition to the individual and family factors many different variables (good use of time, schools, religious beliefs, self-efficacy, goals, social skills, problem solving skills, etc.) were also mentioned (Benard, 1991; Masten, 2009; McMillan & Reed, 1994; Zolkoski & Bullock, 2012)

According to results of TUIK's "Income and Living Conditions Survey" approximately 32% of children under the age of 18 are at risk of poverty. Fındık and Kavak (2013) stated that in Turkey 22.4% of the total students (15 years old) who took PISA 2009 exam were economically disadvantaged children. 5.67 % of these students have high success despite the unfavorable conditions. In Turkey, studies related to socio-economic factors affecting the academic achievement of disadvantaged and at-risk students were conducted considering the results of the PISA exam or working with larger groups. In this regard in-depth studies are needed.

In the light of discussion above the aim of this study is to identify the factors for resilience leading to academic success from the perspective of two sisters who are socioeconomically at-risk.

Method. The aim of this study is to investigate the perceptions of reasons for resilience of academically successful and socioeconomically disadvantaged sisters who live with a family that has

other high risk factors. Case study was chosen for this study because of the nature of the research problem.

Case study offers a means of investigating social units/systems in depth and understanding the phenomenon through rich and detailed descriptions (Merriam, 1998).

Setting and the participants. The case chosen for this study has very special characteristics and unique. A family has three daughters who took teachers attention for being successful despite the risk factors including very limited income, family characteristics (level of education, occupation), no social environment and without main recourses (electricity, water, transportation, etc). Two siblings (6th and 8th grade students) were chosen. The last sibling was in 1st grade and was not chosen as a participant because of being too young to elaborate her experiences. For the study, the parents also agreed to live one of the researchers with them for several days to observe their living conditions. The family lives in a barrack which is located 5 km out of the village because of the father's decision. They have no vehicle, electricity and water. They grow their food and have sheep to earn money.

Data collection. The data collected through in depth interviews with two siblings. The interview questions were written in the light of resilience theory. There are many factors affecting resilience. These factors are generally categorized under three topics that are individual, familial and environmental (school, friends, resources etc.) factors. 20 questions were written for each category. After revision of the other scholars total 43 questions were asked to the children. The question related to individual factors included cognitive skills and emotional characteristics of siblings. The question related to family characteristic included parent's attitudes, communication, income, physical conditions, other support and resources. The questions related to environmental factors included school/class environment, friends, teachers and social relations.

Data analysis. The categories (individual, family and environmental factors) were used to analysis data. Under each category the data was reread and reported under meaningful subcategories.

Individual factors subcategories are (1) having responsibility, (2) maturity, (3) individual awareness, (4) sensitivity to own learning style and (5) having positive viewpoint; subcategories related to the family factors are (1) family communication, (2) the role of family members and (3) parental attitudes; and subcategories related to environmental factors are (1) attitudes towards school, (2) friends and (3) teacher effect.

Results. According the results of the study the individual factors have important contribution on students' academic achievement. The sisters brought individual factors into discussion while answering other questions. Individual factors categorized as having responsibility, being mature, having self-awareness, sensitivity to own learning style and having positive viewpoint.

The family factors included the communication between family members. The open and honest communication helped each sister to have a good relationship between her parents and other sisters. The contribution of the family members especially the father's positive impact was stressed by the sisters. The parents' attitudes also underlined by sisters. They supported their children by not creating stress on them over academic success and pointing the positive results of studying. They showed that they trust their children and also they did not compare them to each other and any other friends.

The environmental factors are categorized as attitudes towards school, friends and teacher effect. The school has a very important role in their life as they learn and socialized. They emphasized that they

effected also from the atmosphere of the class and the classmates. They also said that their teachers have an important contribution to their success but also they added their personal characteristics that increase that contribution.

Discussion and Conclusion. The results of the study revealed that individual characteristics and the family factors most contributed factors of the resilience of the sisters. The physical environment, the attitudes toward school and the teachers' characteristics also have positive effect in encouraging them to do well in school

The findings of this study support the findings of the studies that indicate individual characteristic of a person is important factor that indicate academic achievement of an at-risk student. (Bernard, 1997; Fergus & Zimmerman, 2005; Gizir & Aydın, 2009; Masten, 2009; McMillan & Reed, 1994; Werner, 2005).

The education level and occupation of the families also is an important indicator that explains academic achievement (Hanushek & Luque, 2003; Chevalier & Lanot, 2002; Noack, 2004; Şengönül, 2013). Despite the parents' income, education level and occupation the sisters' condition could be explained by cohesion, care, close relationship with family members and the assistance of father (Christenson, Hurley, Sheridan & Fenstermacher, 1997; Zolkoski & Bullock, 2012).

This study supports the finding of studies that especially underline the individual and family factors as protective factors. Reis, Colbert and Thomas (2005) state that individual factors (motivation, determination, good use of time, hard work, etc.) and the presence of a caring adult are the important protective factors that effect socioeconomically at risk students.

Isolated living environment was adopted and internalized by sisters. The school is important environmental issue in this case as the sisters has only school to have socialized with others other than family members. On the other hand, they have more interaction with their teachers then their peers. It could be said that limited interaction with their peers and their isolated living environment could be a protective factors for their resilience in this case.

Although the result of this study do not explain the source of resiliency in general and the generalizeable to other same age students, it is significant because of the extreme conditions of the family ant the sisters. The results of this study foreground individual factors and the parental factors such as support, care, communication is crucial for children to increase their resiliency. Increasing personal qualities of children, parental support and positive relationship with teachers may play a major role for at-risk students to thrive and help them to overcome adverse conditions.